

Sygn. akt V ACa 74/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Roman Kowalkowski
Sędziowie:	SA Jacek Grela SO del. Teresa Karczyńska - Szumilas (spr.)
Protokolant:	sekretarz sądowy Joanna Makarewicz

po rozpoznaniu w dniu 10 czerwca 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

przeciwko A. D.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 31 października 2014 r., sygn. akt I C 200/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt V ACa 74/15

UZASADNIENIE

Powód (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. wniósł przeciwko pozwanej A. D. skargę pauliańską domagając się uznania za bezskuteczną wobec powoda czynności prawnej w postaci umowy darowizny z dnia 18 kwietnia 2012r., mocą której dłużnik powoda T. D., przeniósł na swą żonę A. D. prawo własności nieruchomości, tj. działki gruntu nr (...), stanowiącej grunty rolne o powierzchni 0,5365 ha, położonej w obrębie ewidencyjnym C. nr (...), miejscowości C., gmina S., powiat S., województwo (...), dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą

(...), celem zaspokojenia wierzytelności powoda, objętej ugodą zawartą przez powoda i T. D. przed notariuszem w dniu 23 stycznia 2012r. w wysokości obejmującej kwotę główną w wysokości 75.398,73 zł oraz zasądzenia kosztów procesu.

W uzasadnieniu powód wskazał, że jest wierzycielem T. D. i wobec nierealizowania przez niego postanowień ugody wszczął przeciwko niemu egzekucję. Postępowanie egzekucyjne nie doprowadziło do wyegzekwowania należności powoda wobec braku majątku dłużnika, zaś czynność darowania przez dłużnika nieruchomości opisanej w pozwie, została podjęta z pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela; wskutek jej dokonania dłużnik stał się niewypłacalny, a pozwana uzyskała korzyść majątkową.

Pozwana A. D. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu. Podniosła zarzut braku legitymacji procesowej biernej, wskazując, że darowała sporną nieruchomość swej siostrze M. G., a nadto wskazała, że zaskarżona czynność darowizny nie została podjęta ze świadomości pokrzywdzenia wierzycieli, lecz związana była wyłącznie z zakończeniem przez T. D. działalności gospodarczej. Pozwana podkreśliła również, że przedmiotowa nieruchomość na moment darowania jej pozwanej była obciążona hipoteką łączną do kwoty 200.000 zł. na rzecz podmiotu (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., a wartość darowanej nieruchomości nie przekraczała wartości zabezpieczenia.

Wyrokiem z 31 października 2014r. Sąd Okręgowy w S. uwzględnił powództwo w całości oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, że T. D. od listopada 2010r. do sierpnia 2011r. dokonywał u powoda zakupu materiałów stalowych i z tego tytułu posiadał zadłużenie. W dniu 23 stycznia 2012r. powód oraz T. D. zawarli ugodę w formie aktu notarialnego ustalając że zadłużenie T. D. wobec spółki (...), które na dzień 10 stycznia 2012r. wyniosło łącznie 93.680,08 zł. wraz z odsetkami w kwocie 8.538,76 zł., dłużnik spłaci w dziewięciu ratach; T. D. poddał się egzekucji z niniejszego aktu notarialnego.

W dniu 18 kwietnia 2012r. T. D. podarował swojej żonie A. D. nieruchomość stanowiącą grunty orne, oznaczoną jako działka (...), o obszarze 0,5365 ha, położoną w obrębie ewidencyjnym C., dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą (...). W treści księgi wieczystej na moment darowizny wpisana była wzmianka o wszczęciu egzekucji z nieruchomości w sprawie Km (...). W dziale IV księgi wpisana była hipoteka kaucyjna do kwoty 200.000 zł. celem zabezpieczenia wierzytelności (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. wynikającej z umowy factoringu zawartej w dniu 31 sierpnia 2010r. T. D. oświadczył, iż egzekucja z nieruchomości została prawomocnie umorzona.

Dłużnik nie realizował uzgodnień zawartych w ugodzie z dnia 23 stycznia 2012r. wobec czego powód po nadaniu klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu złożył wniosek o wszczęcie egzekucji. W dniu 3 października 2013r. komornik sądowy w sprawie Km (...) skierował do stron postępowania egzekucyjnego pismo stanowiące wysłuchanie w trybie art. 827 kpc. Poinformował powódkę, że zajęcia rachunków bankowych dłużnika w (...) Bank S.A. oraz w Banku (...) S.A. okazały się bezskuteczne. Wskazał także, że z dniem 27 czerwca 2012r. dłużnik zakończył działalność gospodarczą, a pod dotychczasowym adresem działalność prowadzi jego żona, z którą dłużnik ma znieśioną wspólność ustawową małżeńską od 2007r. Podał również, iż dłużnik nie jest zgłoszony do ubezpieczeń społecznych, nie pobiera zasiłków, ani żadnych świadczeń pieniężnych. Komornik poinformował powódkę też, że w oparciu o akta księgi wieczystej (...) ustalił, iż dłużnik był właścicielem nieruchomości, którą w dniu 18 kwietnia 2012r. podarował swej żonie A. D..

Z ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy wynika również, iż w dniu 30 sierpnia 2013r. pozwana podarowała przedmiotową nieruchomość swej siostrze M. G., która zamierzała na niej wybudować dom i prowadzić agroturystykę.

Pozwana jest żoną dłużnika powódki T. D., małżonkowie zawarli umowę ustanawiającą rozdzielność majątkową i wedle twierdzeń pozwanej pozostają w faktycznej separacji. Do roku 2013 T. D. dokonywał zakupów związanych z utrzymaniem ich dwójki małoletnich dzieci. Pozwana nie interesowała się tym, czy T. D. ma długi, zajęta była wychowaniem dzieci.

Mąż podarował pozwanej przedmiotową nieruchomość, albowiem zamierzała ona prowadzić działalność gospodarczą w zakresie produkcji wyrobów stalowych. W czerwcu 2012r. pozwana zawarła umowę factoringu z podmiotem (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i celem zabezpieczenia wierzytelności tego podmiotu ustanowiła hipotekę kaucyjną na nieruchomości (...) do kwoty 200.000 zł.

Pozwana nie ma wiedzy na temat tego, by (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. posiadała wierzytelności wobec T. D. bądź wobec niej z tytułu umowy factoringu.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dokumenty oraz przesłuchanie powoda; przesłuchanie pozwanej w części dotyczącej wiedzy na temat wierzycieli dłużnika, jego działalności gospodarczej oraz motywów darowania pozwanej nieruchomości Sąd Okręgowy uznał za tendencyjne, sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego i ukierunkowane na uzyskanie korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia sądowego, zatem odmówił mu wiarygodności.

Analizując treść przepisu art. 527 kc i wskazując na przesłanki skargi pauliańskiej wskazał Sąd Okręgowy, że pozbycie się uzyskanej korzyści przez osobę trzecią nie oznacza, że traci ona przymiot legitymacji procesowej biernej w sprawie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną. Pozwana posiada legitymację procesową bierną na podstawie art. 531 par 1 kc jako osoba trzecia, która uzyskała korzyść majątkową wskutek dokonania przez dłużnika zaskarżonej czynności prawnej. Okoliczność, iż w dniu 30 sierpnia 2013r. darowała ona nieruchomość (...) swej siostrze M. G. pozostaje bez znaczenia dla powyższego wniosku.

Sąd Okręgowy doszedł także do przekonania, że sprawie zachodzą wszystkie przesłanki konieczne do uwzględnienia skargi pauliańskiej. Istnienie wierzytelności powódki wobec T. D. wynika wprost z treści ugody notarialnej z dnia 23 stycznia 2012r., zaś przebieg postępowania egzekucyjnego Km (...) prowadzi do wniosku, że umowa darowizny z dnia 18 kwietnia 2013r. została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli. Wskutek dokonania tej czynności z majątku T. D. ubył składnik majątkowy, do którego powódka mogła skierować egzekucję. Przepis art. 527 § 2 kc pokrzywdzenie wierzyciela łączy wprost z niewypłacalnością dłużnika na skutek dokonania przez niego czynności prawnej lub niewypłacalnością w większym stopniu niż był przed jej dokonaniem.

Powódka poprzez złożenie pisma komornika sądowego z dnia 3 października 2013r. wykazała, że T. D. na moment dokonania darowizny nie posiadał majątku, do którego powódka mogłaby skutecznie skierować egzekucję. Komornik sądowy prowadzący egzekucję przeciwko T. D. ustalił, że ten nie dysponuje żadnym majątkiem i nie uzyskuje też żadnych świadczeń, do których można by skierować egzekucję; jedynym składnikiem, który mógłby choćby w części zaspokoić roszczenia powódki była przedmiotowa nieruchomość.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, że wyzbycie się przez dłużnika nieruchomości (...) świadczy o tym, że stał się on niewypłacalny.

Twierdzenia pozwanej, jakoby istnienie hipotek kaucyjnych zabezpieczających wierzytelności (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. do kwot po 200.000 zł prowadzi do wniosku, że nieruchomość nie przedstawia żadnej wartości ocenił Sąd Okręgowy jako chybione. Obciążenia dotyczą hipotek kaucyjnych stanowiących zabezpieczenie roszczeń z tytułu umowy factoringu, zaś pozwana podała, że nie ma żadnej wiedzy na temat tego, by (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. posiadała wobec niej lub dłużnika jakiegokolwiek wierzytelności z powyższego tytułu. Hipoteka kaucyjna zabezpieczała nadto roszczenia przyszłe, a wierzyciel nie mógł powoływać się na wpis hipoteki kaucyjnej w celu udowodnienia wierzytelności zabezpieczonej (art. 102 – 108 ustawy o księgach wieczystych przed nowelizacją z dnia 20 lutego 2011r.).

Świadomość działania dłużnika T. D. z pokrzywdzeniem wierzycieli objęta jest domniemaniami prawnymi z art. 529 kc, albowiem zaskarżona czynność prawna pozostaje darowizną.

Powód z mocy art. 528 kc zwolniony też był z obowiązku wykazania, że pozwana wiedziała o działaniu dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za jego wynik.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiodła pozwana zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie:

- art. 527 § 2 i 3 kc w zw. z art. 6 kc przez przyjęcie, że w przedmiotowej sprawie doszło do pokrzywdzenia wierzyciela, albowiem powód tego nie udowodnił, a nadto Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę, że dłużnik był niewypłacalny jeszcze przed dokonaniem darowizny;
- art. 528 kc, pomimo wykazania przez pozwaną, że mimo stosunku bliskości nie wiedziała ona o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela

oraz naruszenie przepisów postępowania cywilnego :

- art. 233 § 1 kpc poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego ;
- art. 1025 kpc poprzez jego niezastosowanie, w przypadku gdy należało porównać wartość nieruchomości, stanowiącej podstawę oszacowania w egzekucji i wysokość zadłużenia zabezpieczonego hipotekami, co pozwoliłoby ocenić czy powód wszczynając egzekucję i kierując ją do nieruchomości uzyskałby zaspokojenie swojej wierzytelności, a tym samym czy dokonana darowizna istotnie krzywdzi wierzyciela;
- art. 531 § 2 kc w zw. z art. 199 kpc poprzez uwzględnienie roszczenia powoda w sytuacji braku po stronie pozwanej legitymacji biernej do występowania w procesie z uwagi na fakt, iż pozwana jako osoba trzecia rozporządziła przedmiotem darowizny, w związku z czym legitymację bierną w przedmiotowej sprawie posiada osoba czwarta, tj. obecny właściciel nieruchomości. Skarżąca domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa, ewentualnie jego uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu apelacji skarżąca wskazała na obowiązujący system apelacji pełnej oraz podniosła, iż w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w ogóle nie odniesiono się do treści art. 531 § 2 kc, podczas gdy już w dacie wniesienia pozwu pozwana nie była właścicielem przedmiotowej nieruchomości. Sąd I instancji nie wziął nadto pod uwagę okoliczności, iż w sprawie nie nastąpiło pokrzywdzenie wierzyciela, gdyż dłużnik był niewypłacalny jeszcze przed dokonaniem darowizny, albowiem wartość darowanej je nieruchomości w porównaniu z istniejącym na niej w chwili darowizny zabezpieczeniem w postaci hipoteki była nieznaczna; wartość nieruchomości wynika z treści aktu notarialnego i wynosiła 50.000 zł, czego powód jej nie kwestionował, zaś na dzień wniesienia powództwa w księdze wieczystej nieruchomości wpisana jest hipoteka na łączną kwotę ponad 400.000 zł. Biorąc zatem pod uwagę kolejność zaspokojenia wynikającą z art. 1025 kpc, w sytuacji gdy chroniona powództwem wierzytelność nie była zabezpieczona hipoteką przymusową, pierwszeństwo zaspokojenia miałyby wierzytelność zabezpieczona hipoteką opisaną w akcie notarialnym.

Ponadto wysokość zadłużeń męża pozwana chciała wyjaśnić wnosząc o dopuszczenie dowodu z jego zeznań złożonych w charakterze świadka, jednakże odmówił on składania zeznań.

Podniosła nadto skarżąca, iż nie miała świadomości w zakresie zadłużeń męża poza tymi, które zostały wskazane w treści aktu notarialnego, albowiem nie prowadziła z nim wspólnego gospodarstwa domowego.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego, wskazując na niezasadność zarzutów wywiedzionego środka odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja pozostaje niezasadna.

Sąd Apelacyjny po dokonaniu ponownej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego doszedł do przekonania, iż ustalenia stanu faktycznego sprawy poczynione przez Sąd Okręgowy pozostają prawidłowe i są, wbrew zarzutowi skarżącej, oparte o wszechstronne rozważenie tego materiału; Sąd Apelacyjny poczynione ustalenia podziela i przyjmuje za własne, zatem nie zachodzi potrzeba ich ponownego przytaczania.

Niezasadny pozostaje również zarzut naruszenia art. 531 § 2 kc w zw. z art. 199 kpc poprzez uwzględnienie roszczenia powoda w sytuacji, gdy pozwana jako osoba trzecia rozporządziła przedmiotem darowizny. Wbrew wskazaniom skarżącej Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku odniósł się do treści przepisu art. 531 § 2 kc i nie można zasadności wskazanego zarzutu upatrywać w fakcie, że wnioski płynące z wykładni wskazanego przepisu nie pozostają dla skarżącej satysfakcjonujące. Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko przyjęte przez Sąd Okręgowy, a poparte wskazanym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stanowiskiem judykatury, zgodnie z którym w sprawie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela osoba trzecia, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową zachowuje legitymację bierną także wtedy, gdy dokonała ona rozporządzenia tą korzyścią na rzecz innej osoby i to nawet wówczas, gdy dokonała tego przed wniesieniem pozwu. Fakt, że zgodnie z przepisem art. 531 § 2 kc w przypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz kolejnej osoby możliwe jest wystąpienie ze skargą pauliańską przeciwko osobie na rzecz której osoba trzecia dokonała rozporządzenia nie może skutkować odmową wierzycielowi prawa do uzyskania wyroku stwierdzającego stan jego pokrzywdzenia w procesie, w którym korzysta on z domniemań prawnych, co może stanowić zdecydowane ułatwienie dla wierzyciela w sytuacji kierowania przez niego do osoby trzeciej ewentualnych dalszych roszczeń związanych z rozporządzeniem uzyskaną korzyścią (vide: uchwała Sądu Najwyższego z 24 lutego 2011r. w sprawie III CZP 132/10, publ. OSNC 2011/10/12).

Zasadnie Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, iż wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pozwaną doszło do pokrzywdzenia wierzyciela, skoro nie budzi wątpliwości, iż nie posiadał on jakichkolwiek innych składników majątku, z których możliwa by była egzekucja wierzytelności służącej powodowi, poza przedmiotową nieruchomością. Odnosząc się zaś do okoliczności obciążenia nieruchomości hipoteką kaucyjną ustanowioną przez dłużnika o wartości przewyższającej wartość nieruchomości zważyć należy, iż fakt ten nie wyklucza proporcjonalnego zaspokojenia chronionej wierzytelności, albowiem pozostaje ona wierzytelnością korzystającą z ustawowego pierwszeństwa wskazaną w art. 1025 § 1 pkt 5 kpc i pozostaje w tej samej kategorii wierzytelności co wierzytelności zabezpieczone hipoteką (vide: Komentarz do art. 1025 kodeksu postępowania cywilnego, Helena Cieplą, Komentarz Lex 2014). Zmiana przepisu art. 1025 § 1 pkt 5 kpc we wskazanym zakresie nastąpiła z mocy ustawy z dnia 26 czerwca 2009r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 19 sierpnia 2009 r.) zatem przepis ten w obecnym brzmieniu ma zastosowanie w sprawie.

Prawidłowa subsumpcja stanu faktycznego sprawy prowadzi do wniosku, iż w istocie bez znaczenia dla ustalenia stanu pokrzywdzenia wierzyciela pozostaje wartość przedmiotowej nieruchomości w odniesieniu do obciążenia jej hipoteką oraz istnienia zadłużenia, którego hipoteki stanowiły zabezpieczenie i jego wysokość.

Skarżąca zarzuciła również naruszenie przez Sąd Okręgowy norm art. 527 § 3 kc oraz 528 kc wskazując, że pozwana pozostająca z dłużnikiem w stosunku bliskości wykazała, że nie wiedziała o tym, iż dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W przedmiotowej sprawie nie było jednak potrzeby obalania domniemania płynącego z art. 527 § 3 kc a i czynienia ustaleń odnośnie wiedzy pozwanej, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, albowiem znajdującą zastosowanie w okolicznościach faktycznych norma art. 528 kc wyłącza przesłankę złej wiary po stronie osoby trzeciej, gdy wskutek czynności prawnej osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie i dla zaskarżenia takiej czynności wystarczające pozostaje spełnienie pozostałych przesłanek wskazanych art. 527 § 1 i 2 kc.

Wobec powyższych okoliczności apelacja z mocy art. 385 kpc podlegała oddaleniu, zaś o kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł z mocy art. 108 § 1 kpc i art. 98 § 1, 3 i 4 kpc w zw. z § 6 pkt 6 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych

oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r., poz. 490).